

وَوَاعَدْنَا مُوسَى ثَلَاثِينَ لَيْلَةً وَأَتَمَمْنَاهَا بِعَشْرِ فِتْمٍ
مِيقَاتٍ رَبِّهِ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً وَقَالَ مُوسَى لِأَخِيهِ هَارُونَ
اخْلُفْنِي فِي قَوْمِي وَأَصْلِحْ وَلَا تَتَّبِعْ سَبِيلَ
الْمُفْسِدِينَ (142) وَلَمَّا جَاءَ مُوسَى لِمِيقَاتِنَا وَ
كَلَّمَهُ رَبُّهُ قَالَ رَبِّ أَرِنِي أَنْظُرْ إِلَيْكَ قَالَ لَنْ تَرَانِي
وَلَكِنْ أَنْظُرْ إِلَى الْجَبَلِ فَإِنِ اسْتَقَرَّ مَكَانَهُ فَسَوْفَ
تَرَانِي فَلَمَّا تَجَلَّى رَبُّهُ لِلْجَبَلِ جَعَلَهُ دَكًّا وَخَرَّ
مُوسَى صَعِقًا فَلَمَّا أَفَاقَ قَالَ سُبْحَانَكَ تُبْتُ إِلَيْكَ
وَ أَنَا أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ (143) قَالَ يَا مُوسَى إِنِّي
اصْطَفَيْتُكَ عَلَى النَّاسِ بِرِسَالَاتِي وَ بِكَلَامِي فَخُذْ
مَا آتَيْنَاكَ وَ كُنْ مِنَ الشَّاكِرِينَ (144) وَ كَتَبْنَا لَهُ
فِي الْأَلْوَا حِ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَوْعِظَةً وَ تَفْصِيلًا لِكُلِّ

شَيْءٍ فَخُذْهَا بِقُوَّةٍ وَ أُمِّرْ قَوْمَكَ يَأْخُذُوا بِأَحْسَنِهَا
 سَأُرِيكُمْ دَارَ الْفَاسِقِينَ (145) سَأَصْرِفُ عَنْ آيَاتِيَ
 الَّذِينَ يَتَكَبَّرُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَإِنْ يَرَوْا
 كُلَّ آيَةٍ لَا يُؤْمِنُوا بِهَا وَإِنْ يَرَوْا سَبِيلَ الرُّشْدِ لَا
 يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا وَإِنْ يَرَوْا سَبِيلَ الْغَيِّ يَتَّخِذُوهُ
 سَبِيلًا ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَ كَانُوا عَنْهَا
 غَافِلِينَ (146) وَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَ لِقَاءِ الْآخِرَةِ
 حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ هَلْ يُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

(147)

We appointed for Moses thirty nights, and completed (the period) with ten (more) : thus was completed the term (of communion) with his Lord, forty nights. And Moses had charged his brother Aaron (before he went up) : "Act for me amongst my people: do right, and follow not the way of those who do mischief." When Moses came to the place appointed by Us, and his Lord addressed him, He said: "O my Lord! Show (Thyself) to me, that

I may look upon thee." Allah said: "By no means canst thou see Me (direct); but look upon the mount; if it abide in its place, then shalt thou see Me." When his Lord manifested His glory on the Mount, He made it as dust. And Moses fell down in a swoon. When he recovered his senses he said: "Glory be to Thee! To Thee I turn in repentance, and I am the first to believe." (Allah) said: "O Moses! I have chosen thee above (other) men, by the mission I (have given thee) and the words I (have spoken to thee) : take then the (revelation) which I give thee, and be of those who give thanks." And We ordained laws for him in the tablets in all matters, both commanding and explaining all things, (and said) : "Take and hold these with firmness, and enjoin thy people to hold fast by the best in the precepts: soon shall I show you the homes of the wicked,- (how they lie desolate) ." Those who behave arrogantly on the earth in defiance of right - them will I turn away from My signs: even if they see all the signs, they will not believe in them; and if they see the way of right conduct, they will not adopt it as the way; but if they see the way of error, that is the way they will adopt. For they have rejected our signs, and failed to take warning from them. Those who reject Our signs and the meeting in the Hereafter,- vain are their deeds: Can they expect to be rewarded except as they have wrought?

ہم نے موسیٰ کو تیس شب و روز کے لیے (کوہ سینا پر) طلب کیا اور بعد میں

دس دن کا اور اضافہ کر دیا، اس طرح اُس کے رب کی مقرر کردہ مدت

پورے چالیس دن ہو گئی۔ موسیٰ نے چلتے ہوئے اپنے بھائی ہارونؑ سے کہا کہ

"میرے پیچھے تم میری قوم میں میری جانشینی کرنا اور ٹھیک کام کرتے رہنا

اور بگاڑ پیدا کرنے والوں کے طریقے پر نہ چلنا۔" جب وہ ہمارے مقرر کیے ہوئے وقت پر پہنچا اور اس کے رب نے اس سے کلام کیا، تو اس نے التجا کی کہ "اے رب، مجھے یارائے نظر دے کہ میں تجھے دیکھوں۔" فرمایا "تو مجھے نہیں دیکھ سکتا۔ ہاں ذرا سامنے کے پہاڑ کی طرف دیکھ، اگر وہ اپنی جگہ قائم رہ جائے تو البتہ تو مجھے دیکھ سکے گا۔" چنانچہ اس کے رب نے جب پہاڑ پر تجلی کی تو اسے ریزہ ریزہ کر دیا اور موسیٰؑ غش کھا کر گر پڑا۔ جب ہوش آیا تو بولا "پاک ہے تیری ذات، میں تیرے حضور توبہ کرتا ہوں اور سب سے پہلا ایمان لانے والا میں ہوں۔" فرمایا "اے موسیٰؑ، میں نے تمام لوگوں پر ترجیح دے کر تجھے منتخب کیا کہ میری پیغمبری کرے اور مجھ سے ہم کلام ہو۔ پس جو کچھ میں تجھے دوں اسے لے اور شکر بجالا۔" اس کے بعد ہم نے موسیٰؑ کو ہر شعبہ زندگی کے متعلق نصیحت اور ہر پہلو کے متعلق واضح ہدایت تختیوں پر لکھ کر دے دی اور اس سے کہا: "ان ہدایات کو مضبوط ہاتھوں سے سنبھال اور اپنی قوم کو حکم دے کہ ان کے بہتر مفہوم کی پیروی کریں۔ عنقریب میں تمہیں فاسقوں

کے گھر دکھاؤں گا۔ میں اپنی نشانیوں سے اُن لوگوں کی نگاہیں پھیر دوں گا جو
 بغیر کسی حق کے زمین میں بڑے بنتے ہیں، وہ خواہ کوئی نشانی دیکھ لیں کبھی اس
 پر ایمان نہ لائیں گے، اگر سیدھا راستہ اُن کے سامنے آئے تو اسے اختیار نہ
 کریں گے اور اگر ٹیڑھا راستہ نظر آئے تو اس پر چل پڑیں گے، اس لیے کہ
 انہوں نے ہماری نشانیوں کو جھٹلایا اور ان سے بے پروائی کرتے رہے۔ ہماری
 نشانیوں کو جس کسی نے جھٹلایا اور آخرت کی پیشی کا انکار کیا اُس کے سارے
 اعمال ضائع ہو گئے۔ کیا لوگ اس کے سوا کچھ اور جزا پا سکتے ہیں کہ جیسا کریں
 ویسا بھریں؟"

हमने मूसा को तीस शब व रोज़ के लिए (काहे-सीना पर) तलब किया
 और बाद में दस दिन का और इजाफ़ा कर दिया, इस तरह उसके रब
 की मुकर्ररकरदा मुद्दत पुरे चालीस दिन हो गई | मूसा ने चलते हुए
 अपने भाई हारून से कहा कि “मेरे पीछे तुम मेरी क़ौम में मेरी
 जानशीनी करना और ठीक काम करते रहना और बिगाड़ पैदा
 करनेवालों के तरीक़े पर न चलना |” जब वह हमारे मुकर्रर किए हुए
 वक़्त पर पहुँचा और उसके रब ने उससे कलाम किया तो उसने
 इल्तिजा की, “ऐ रब, मुझे याराए-नज़र दे कि मैं तुझे देखूँ |” फ़रमाया,
 “तू मुझे नहीं देख सकता | हाँ, ज़रा सामने के पहाड़ की तरफ़ देख,

अगर वह अपनी जगह कायम रह जाए तो अलबत्ता तू मुझे देख सकेगा ।” चुनांचे उसके रब ने जब पहाड़ पर तजल्ली की तो उसे रेज़ा-रेज़ा कर दिया और मूसा ग़श खाकर गिर पड़ा । जब होश आया तो बोला, “पाक है तेरी ज़ात, मैं तेरे हुज़ूर तौबा करता हूँ और सबसे पहला ईमान लानेवाला मैं हूँ ।” फ़रमाया, “ऐ मूसा, मैंने तमाम लोगों पर तरजीह देकर तुझे मुन्तख़ब किया कि मेरी पैगम्बरी करे और मुझसे हमकलाम हो । पस जो कुछ मैं तुझे दूँ उसे ले और शुक्र बजा ला ।” इसके बाद हमने मूसा को हर शोबए-ज़िन्दगी के मुताल्लिक नसीहत और हर पहलू के मुताल्लिक़ वाज़ेह हिदायत तख़तियों पर लिखकर दे दी और उससे कहा, “इन हिदायत को मज़बूत हाथों में सँभाल और अपनी क़ौम को हुक्म दे कि उनके बेहतर मफ़हूम की पैरवी करें । अनक़रीब मैं तुम्हें फ़ासिकों के घर दिखाऊँगा । मैं अपनी निशानियों से उन लोगों की निगाहें फेर दूँगा जो बग़ैर किसी हक़ के ज़मीन में बड़े बनाते हैं, वे खाह कोई निशानी देख लें कभी उसपर ईमान न लाएँगे, अगर सीधा रास्ता उनके सामने आए तो उसे इख़तियार न करेंगे और अगर टेढ़ा रास्ता नज़र आए तो उसपर चल पड़ेंगे, इसलिए कि उन्होंने हमारी निशानियों को झुटलाया और उनसे बेपरवाई करते रहे । हमारी निशानियों को जिस किसी ने झुटलाया और आख़िरत की पेशी का इनकार किया उसके सारे आमाल ज़ाया हो गए । क्या लोग इसके सिवा कुछ और ज़ा पा सकते हैं कि जैसा करें वैसा भरें?”